

916 sum hominum dñe, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, sine DEI gratia, que datur per unum mediatorem DEI, & bonum, nemini posse conferri, per quod solum bono potest ad eternum DEI donum, regnique perdire.

Altera exppositio est aliorum, volentium, S. Augustinum dicere eas actiones peccaminas, denominatione delumpta à majori parte: si dicimus aliquando de homine vitiolo, cum nihil boni facere, intelligendo tantum, cum ut plurimum in boni facere vel maximam partem actionum eius esse malum: quasi S. Augustinus diceret, raro liberum arbitrium, sine gratia DEI adjuvante, facere opus bonum, & omnia ferme esse mala. Habet hæc exppositio etiam fundamen- tum aliquod in S. Augustino l. de spiritu, & u- tera, c. 27. in fine ubi S. Doctor sic scribit: Si autem hi, qui naturaliter, que legis sunt, facient, non dum sim habent, in numero eorum, quo Christi iustificat gratia, sed in eorum potius, quoram etiam imperium, nec DEUM verum veraciter, iuste que coletum, quedam tamen facta, vel legimus, vel novimus, vel audimus, que secundum iustitie regulam, nos soli viviperare non possemus, verum etiam merito, recteque laudamus: quanquam, si discutatur, quo sine fuit, vix inventur, que iustitie debitam laudem, defensio nō mereatur. Ubi nota particulari vix, quæ indicat esse rarum, non tam nullum, in impiis, vel infidelibus, opus moraliter honestum; alia enim ea particula- ria fructu effecti apposita.

92. Tertia exppositio est eorum, qui dicunt, S. Augustinum (quod etiam de aliis Patribus, quandoque apparenter contrariis, tenendum) loqui juxta subjectam materiam, & errorem, quem impugnat, nempe hæresim Pelagianorum. Hi dicebant, arbitrium sine gratia valere ad duo, scilicet ad bene agendum salutariter, & merito- riè æternæ vita, & simul ad peccandum. Prius negat S. Augustinus, & hoc secundum tantum illis concedit: de aliis autem bonis operibus, de quibus non erat quæsto inter ipsum, & illos hereticos, ibi abstrahit: alibi tamen alia opera bona, sed non salutaria admittit, ut patet ex n. 87.

Quarta exppositio est apud Rhodes disp. 2, de gratia, q. 1. scđ. 4. §. 3. est illorum, qui affectum, SS. Patres, & etiam S. Augustinum, tantum velli dicere, quid liberum arbitrium non habeat potentiam ad bonum, nisi debilem, quæ quasi nulla reputetur; cum non possit face- re bona quævis difficultas, sed tantum faciliora, & pauca: saltem loquendo de potentia morali- ter tali: cum tamen econtra possit facere sim- plicer quævis peccata.

Quinta exppositio est apud Arriaganam tr. de grat. disp. 38. scđ. 4. n. 32. §. Tertio, quæ afferit, SS. Patres per similes modos loquendi tantum velle docere, quid omnia opera nostra bona sint adscribenda DEO, mala vero nobis, seu libero arbitrio nostro: hinc locutiones illas Patrum, quibus dicunt, arbitrium nostrum liberum nihil boni operari, tantum intelligentias esse de actionibus illis, quæ magis adscribuntur libero arbitrio quam DEO juxta dicta n. 89. haec enim non sunt bona; nam eo ipso si bona essent, magis DEO quam nobis adscribenda essent.

93. Juxta has expositiones debent explicari textus SS. Patrum & Conciliorum, ne sibi ipsi,

aut aliis, videantur oppositi, & aliqua ex his ex- positionibus semper quadrabit, si non omnes; nam, quod spectat ad textus in objectionis posi- tos, si omnes hæc expositiones quadrant. Quare in forma concessis textibus nega conf. & subiungit aliquam expositionem. Addo tantum, quid, quando S. Prosper contra Collatorem, c. 27. vel virtutes infidelium esse diabolicas, non vela dicere, eas, vel actiones earum, semper per se peccaminas esse (nam c. 28. ait de infidelibus, quid Multi eorum fini iustitia, temperante, continent, & benvolente sentatores, que omnia non frustra quidem & iniustiter habent, multimodo ex eis in hac vita honoris, & glorie, consequuntur. .... ad il- lam tamen beatarum virtutum non pertinent veri- tatem: hoc est, non conducunt ad eternam beatitudinem) sed tantum velut, dicere, malos sa- pe occassione illorum bonorum sumere occa- sionem superbitæ, atque peccati, vide Arriaga tr. de grat. disp. 38. scđ. 2. sub scđ. 1. n. 11.

ARTICULUS VII.

An sine gratia supernaturali possit elici amor Dei super omnia.

94. C ertum est, non posse absque gratia elici amorem DEI iustificativum; hic enim, cum supernaturalis necessariò esse debet, absque ejusdem ordinis gratia haberri non potest. Unde tantum queritur, an haberri possit talis actus, moraliter, & naturaliter bonus, quo homo præferat amando DEUM omnibus aliis, etiam sibi ipsi, & quidem, an haberi possit talis actus in statu naturæ lapsi; nam faciliter utique habitus fuisse in sta- tu naturæ integræ. Præscindit etiam à circum- stantiis, difficultatem hujus actus valde augen- tibus, quales essent, e.g. tentationes graves, in- citantes non an mandum DEUM, vel ad amandas creatureas contra legem DEI.

95. Dico. Absque gratia supernaturali potest elici talis actus amoris DEI super omnia. Ita Doctor Subtilis in 3. disp. 27. q. unica. §. Ibis agitur. item Molina in Concordia, q. 14. art. 13. disp. 14. præcipue membro tertio, §. Duo quedam colligere. Suarez l. 1. de grat. c. 35. n. 21. qui li- cet prius dicat, hominem id non posse ex suis viribus, tandem tamen num. modo cit. expre- sè dicit, auxiliu, ad tales actus homini necessarium, debetè tantum esse ordinis naturalis. Arriaga disp. 39. de gratia scđ. 5. n. 15. Almanus, Bannez, Canus, Sors & alii Thomistæ ac no- stri ab Arriaga citati. Plures etiam citat eorumque verba adducit Theodorus Eleutherius. l. 4. hist. de auxiliis. c. 11. De mente S. Thomæ age- mus inferiori.

96. Probatur conclusio argumento Scotti, qui loco citato sic ait: Reclara ratio . . . dicit, solum summum bonum infinitum esse summum diligendum, & per consequens voluntas hoc potest ex puris natura- libus: nihil enim potest intellectus reclama dicere, in quod distillatum non possit voluntas naturalis naturaliter tendere. Confirm. 1. ex Arriaga. Non re- pugnat, ut cum concursu ordinarii DEI & dia- rum cauacum, aliquis cognoscat DEUM cogni- tione inter abstractivas valde clara, seu intensa,

adeg.

adeoque cognoscatur, eum esse longè meliorem, quam omnia alia: nec etiam repugnat, ut tunc ei non occurrant, vel proponantur tentationes, aut difficultates graves, quas debeat superare; si velut DEUM amare super omnia: ergo potest eum ita amare: quid enim deinde in hoc cau- voluntari, ut DEUM cognitione super omnia ambi- lem non possit ita amare? Confirm. 2. ex S. Antonino, qui parte 4. tit. 6. c. 3. §. 2. ait: Si na- turaliter amat filius patrem, à quo habet partem corporis, quanto magis amare debet DEUM, qui corpus ei, & animam ex nihilo fecit?

97. Ubi tamen nota; distinguendum esse inter amorem DEI naturalem diu durantem, & tantum modico tempore, vel instanti durantem. Hunc secundum dicimus possibilem ex naturali- bus viribus, non illum; nam amorem diu duran- tem telle Arriaga tr. de grat. disp. 39. scđ. 5. n. 14. & Suarezio, communiter Theologi negant pos- sibilem, cuius optima, & prima ratio videtur ef- fe ipsa auctoritas Theologorum; secunda, quid homo, ut inferius dicimus, per vires tantum naturales non possit diu esse constans in servanda tota lege naturali, quod tamen requiritur ad continuandum talem amorem, ut patet.

Uterius distingendum est amor efficax, & amor inefficax: hic est tantum aliquæ velletias, de qua hic non controvertitur; ille vero est volun- tatis, quantum est in se, efficax, & si sit amor DEI super omnia, est voluntas DEUM non of- fendendi. Si jam ita amanti DEUM occurrant graves tentationes, e.g. periculum mortis, tunc amor ille, si sit verus, & efficax, debet eas vin- cere: an autem talis victoriosus amor sit naturalibus viribus possibilis, nunquam non decidimus; sed modo sufficit nobis, esse possibilem amo- rem DEI super omnia tunc, quando non pro- ponuntur tales tentationes.

98. Rursum aliis amor est efficax effecti- vus, qui scilicet etiam effectum poe trahit, e.g. omissione peccati, & adimplitionem legis per aliquod tempus: & neque istum nunc dicimus possibilem; quia primum postea qua- rendum est, quoque, & quādū homo viri- bus naturalibus legem servare possit. Alius amo- res est efficax affectivæ, hoc est, qui serio qui- dem proponit, omnia facere, quæ DEUS peti- ita, ut stante tali actu, non possit quis peccare, minùs actu peccet, adeoque pro eo momen- to, quo actus durat, totam legem obseruer & talem dicimus possibilem, faltem si ex inadver- tencia, vel alia causa, graves difficultates non proponantur.

Alli dicunt, esse possibilem quidem amorem efficacem affectivæ, sed non universalis, eocquid non possit homo proponere servare to- tam legem; cum id viribus naturalibus non possit. Sed Arriaga tr. de grat. disp. 39. scđ. 4. n. 11. & seq. adverbit, non esse necesse, ut homini hoc proponatur: sed posse ipsum hac de re non cogitare: item posse hominem ex errore incul- pabiliter putare, sibi possibilem esse eam obser- vationem. Addit, nisi sciat homo, se non servaturum propositum suum, ramen posse sibi ali- quid proponere: & certè, si hoc non fuerit, tunc propositum de peccatis venialibus vitandis valde sàpe non erit efficax.

Advertit insuper Arriaga n. 13. talem actum

amoris esse non tantum conditionatum, scilicet sub conditione, si possit totam legem servare (qua tamē conditio non efficit implenda) sed esse actum verè absolutum; cum conditione omnino ignorata, vel non cogitata, non affi- gatur affectus, adeoque ista non reddat actum conditionatum; alias, si duo putarent, quid certi suos hostes essent alicubi inventuri, & statuerent secum, illuc ire, ac eos occidere, ha- berent etiam tantum voluntatem conditionata- m, sub conditione, si eos invenirent: & si forte unus deinde suum inveniret, non autem alter, hi secundum deberet dici, habuisse actum etiam affectivæ tantum inefficacem, & tantum conditionatum: prior autem habuisse voluntatem absolute affectivæ efficacem; cum tamen in animo prorsus similiiter comparati fuerint: quod non vi- detur credibile.

Videtur autem mihi prorsus verum, actum efficacem non tantum esse illum, qui effectum poit se trahit, sed etiam illum, qui effectuer proponit, se rem executioni daturum: quan- quam, ut fatear, hac in questione multi videan- ti per amorem DEI efficacem, tantum intelligere efficacem effectivæ. Et sane puto, multis auctores, qui nobis videtur contrari, non eo- dem modo intelligere amorem DEI super omnia efficacem: unde saepè iurendum distinctione.

99. Addenda hic etiam alia doctrina, occasio- sione sententiae Suarezii citata, n. 95. de discri- mine inter auxilium gratia supernaturalis, & na- turalis. Gratiæ supernaturalis Theologæ talis est, quam explicavimus, n. 6. Gratiæ autem na- turalis est, quam explicavimus, n. 5. ubi etiam dicimus, quid gratia naturalis possit esse gratia extrinsecæ protectionis, vel etiam intrinsecæ il- luminationis. Jam, quamvis homini debetur alijs cognitio boni, & consequenter hec non sit beneficium indebitum, post beneficium crea- tionis collatum: tamen, cum alijs cognitiones sint in ordine naturali tantum sufficiens, qui- buscum homo tantum potest operari: alijs vero efficaces, vel congrua, quibuscum homo actu operatur, non videntur deberi homini potius ista prævia efficacia, quam illa prævia ineffi- cacia.

Hinc talis cognitio boni efficax, seu con- grua, videtur posse dici gratia, ut habent Vas- quez in 1. 2. disp. 189. c. 16. n. 133. Oviedo, Hau- noldius: l. 2. tr. 3. n. 818. & præfertum Goñetus tom. 4. tr. 8. disp. 1. a. 4. §. 2. n. 208. sub finem, ubi docet, ta- lem gratiam specialem, ordinis tamen tantum na- turalis, requiri ad amorem naturalem DEI super omnia, si hic amor debet esse affectivæ efficax. Sed tamen videtur, non debere dici, quid homo non possit DEUM amare sine tali auxilio, aut hoc simpliciter necessarium esse, (quod Vasquez etiam admittit) sicut enim in ordine su- pernaturali potest homo operari cum gratia suf- ficiente, & non est necessaria gratia congrua ad posse, quamvis sine hac homo non sit operatu- rus: ita etiam in ordine naturali homo sine auxilio naturali congruo DEUM potest amare, quamvis eum non sit amatus.

100. Dein Suarez, l. 1. de gratia c. 13. probat, cognitionem naturalem congruam, factam non semper esse gratiam, distinctam à beneficio creationis, sive indebitam supposita creatione; eocquid

eoquod sapè homini debeat cogitationes congrue; cùm natura inclinet sapè ad tales actus, e. g. ut parentes benefaciant liberis, ut qui infantulum in luto harentem tollat, aut benefactori maximo aliquam gratitudinem exhibeat: & aliquando major effet difficultas in omissione istorum, quām in executione. Idem docet Arriagam de gratia disp. 38. sec. 2. n. 18. ubi addit, DEUM, si negaret in his occasionibus cognitionem congruam, utrum aliquā violentiam affectat. Idem auctor disp. 36. sec. 2. per totam probat, hanc gratiam nullo modo esse illam, de qualis erat, inter SS. Patres, ac Pelagianos, vel Semipelagianos: id quod etiam probat Suarez, 1. de gratia. c. 17. per totum. quos vide.

101. Circa hanc questionem, an scilicet, folis viribus naturalibus possit eliciar omnia DEI super omnia, docet S. Thomas 1. 2. q. 109. a. 3. in corp. quod homo quidem in statu naturae integræ potuisse DEUM amare super omnia, sine gratia superaddita naturalibus bonis: sed in statu nature lapsa indigat ad hoc auxiliū gratie naturalium sanctorum. Cajetanus S. Thomæ interpres in huic locum dicit, S. Thomam distinguere duplum amorem, DEI super omnia: unum, qui tantum excludat omne peccatum mortale: alium longè perfectius, qui etiam excludat omne peccatum veniale: illum esse possibilem, absque gratia, homini etiam lapso: non autem esse possibilem illum: idque vult inferre exhortatione S. Thomæ, quod est, quod homo non auctor, bonum credere, servare, diligere, aut praestare posse, sicut oportet ut ei iustificationis gratia conferatur, anathema sit. Enon omnem dilectionem, sicut non omnem penitentiam, negat posse fieri sine inspiratione Sancti Spiritus: sed tantum illam, quā sit, sicut oportet ad salutem. Sic etiam Araucanicum II. can. 25. terminum hunc sicut oportet, vel oportuit, adhuc.

Gonetus econtra tom. 4. tr. 8. disp. 1. a. 4. §. 2. n. 193. reprobat hanc interpretationem Cajetani ex eo, quod talis actus perfectissimus, neque cum gratia supernaturali ordinaria sit possibilis. Suarez quoque 1. de grat. c. 34. ibi fuisse de mente Angelici disputat, n. 6. ex eodem capite rejecit hanc expositionem. Si dicas, quod talis actus perfectissimus cum gratia supernaturali ordinaria ab solleto possibilis sit; eoquod, licet quis non possit, per omnem vitam, vel diu, absque gratia speciali vitare omnia venialia, tamen id possit per aliquod tempus: & hinc homo, si prefertur non cogitat de futuro tempore, vel de impossibilitate illa vivendi diu venialia, possit talem actum elicere. Resp. quod Angelicus plane videatur loqui de actu, quem natura sanata potest de potentia ordinaria, seu ordinarii sine speciali gratia, cui actus utique non potest semper omne veniale excludere. Tandem Eximus us loc. cit. c. 35. n. 15. probat, ad amorem DEI super omnia, in conclusione assertum, non esse necessarium auxiliū gratie intrinsecè supernaturalis: & quamvis de mente S. Thomæ ibi non faciat mentionem, tamen non videtur ei voluisse contrarius esse, quod nobis absolue sufficit, qui tantum defendimus, quod sine auxilio gratie supernaturalis possit DEUS ab homine super omnia diligi.

Sed, si etiam demus, quod loquuntur textus de dilectione DEI, dist. conf. qui diligit, totam legem impletivit, constanter, diu, & quad plures, vel omnes actus, à lege imperatos. neg. conf. quoad unum tantum momentum, & unum tantum actum, quem solum hic & non lex imperat. conc. conf. & dist. subsumptum: non potest homo totam legem servare quod unum tantum momentum, & unum actum, qui quidem sit pro nunc efficax affectivæ, sed non efficax effectivæ in futurum. nego subsumptum non potest totam legem servare constanter, diu, & quoad plures, vel omnes actus. con. subsumptum & neg.

ARTICULUS VIII.

Solvuntur Objectiones.

102. O B. 1. Ad Rom. 5. v. 5. dicitur: Charitas DEI diffusa est in coribus nostris per spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Rursus 1. Joan. 4. v. 7. Charitas ex DEO est. & ad Galat. 5. v. 22. Frustrus autem spiritus est charitas: ergo dilectio DEI est per infusionem spiritus sancti, seu per gratiam. Resp. dist. conf. Aliqua dilectio DEI, includit supernaturalis, & conductens ad salutem eternam, est per gratiam, conc. & seq. omnis etiam tantum naturalis, & non conductens positivè ad salutem. neg. conf. Nec dicas, Scripturam non facere hanc distinctionem, inter charitatem naturalem, & supernaturalem. Resp. enim Scripturam etiam non facere, ordinariè factem, discrimen inter actus naturales, & supernaturales inferiorum virtutum, e. g. iustitiae, & misericordiae: quis autem dicat, non esse possibilem actum naturalis iustitiae, vel misericordiae, aut penitentiae?

Dein esti Scriptura disciplemen non faceret, sufficit, quod id Concilia faciant, ut Tridentinum, sess. 6. can. 3. ubi definit: Si quis dixerit, sine preveniente spiritu Sancti inspiratione, atque eius adjutorio, bonum credere, servare, diligere, aut praestare posse, sicut oportet ut ei iustificationis gratia conferatur, anathema sit. Enon omnem dilectionem, sicut non omnem penitentiam, negat posse fieri sine inspiratione Sancti Spiritus: sed tantum illam, quā sit, sicut oportet ad salutem. Sic etiam Araucanicum II. can. 25. terminum hunc sicut oportet, vel oportuit, adhuc.

103. Dices. Ad Rom. 13. v. 8. dicitur: Qui enim diligit proximum, legem impletivit. & iterum v. 10. Plesitudo ergo legis est dilectio: ergo, qui diligit proximum proprie DEUM, & consequenter DEUM, totam legem naturalem impletivit: sed non potest homo in natura lapsi viribus naturalibus totam legem implevit: ergo nec potest DEUM diligere. Resp. S. Paulum ibi, teste Cornelio, loqui de amore proximi: non autem de lege tota, sed tantum de lege seconde tabula, quæ spectat ad proximum; nam ad hujus dilectionem etiam spectant, quæ subiungit v. 9. Non adulterabis, non occides &c. Est autem incredibile, non posse hominem absque gratia supernaturali diligere proximum dilectionem naturalis.

Sed, si etiam demus, quod loquuntur textus de dilectione DEI, dist. conf. qui diligit, totam legem impletivit constanter, diu, & quad plures, vel omnes actus, à lege imperatos. neg. conf. quoad unum tantum momentum, & unum tantum actum, quem solum hic & non lex imperat. conc. conf. & dist. subsumptum: non potest homo totam legem servare quod unum tantum momentum, & unum actum, qui quidem sit pro nunc efficax affectivæ, sed non efficax effectivæ in futurum. nego subsumptum non potest totam legem servare constanter, diu, & quoad plures, vel omnes actus. con. subsumptum & neg.

Ad finem gratia supernaturali possit etiā amor Dei super omnia.

& neg. conf. vide Arriagam de gratia disp. 38. sec. 2. n. 4. ubi plures auctores etiam afferentes, modico tempore posse impleri, vel servari totam legem. Addit, alios dicere, Apostolum ibi loquitur eodem modo de fide per illi verba: Credere in DEUM: ubi aperte intelligitur fides supernaturalis, tanquam præstina revelationi supernaturali: ergo etiam intelligitur dilectio DEI supernaturalis.

104. Urgebis. Si effet sermo de dilectione DEI supernaturali, tunc effet sermo de dilectione elicita per habitum charitatis: atque de hac non est sermo: ergo prob. min. non præcipitate nobis, ut eliciamus actum per habitum; quia sapere habitum non habemus, nec est in nostra potestate eum habere: ergo Resp. neg. ma. quia effet tantum sermo disjunctive de actu, vel effeto per habitum, vel per omnipotentiam DEI extrinsecè, speciali supernaturali modo, applicatum. Potest etiam negari minor: tunc enim, quando adhuc habitus in justo, elicitor actus per illum, ad probationem neg. ant. ex suppositione, quod adhuc habitus: cerè non præcipiantur semper tantum actus naturales, sed supernaturales, e. g. fidei, contritionis, vel attritionis, in ordine ad confessionem, qui debent elici ad habitus, si adhuc: vel in defectu horum ab omnipotenti specialiter applicata. Quando autem habemus habitum, est utique in nostra potestate facere, & conari, quantum possumus; & tunc habitus jam concurret.

105. Obs. 2. Concilium Milevitianum cas. a. sit: Cuius sit utrumque donum DEI, & scire, quod facere debeamus, & diligere, ut faciamus: ergo actus amoris DEI est ex gratia. Confirm. Araucanicum II. cas. vel cap. 25. ait: Probus donum DEI est diligere DEUM: ergo est gratia. Resp. neg. conf. In primis ibi non est ferrito tantum de dilectione DEI; sed de omni dilectione hominum: atque non est verum, quod nihil possimus naturaliter honestè diligere, sine gratia supernaturali, ut satis probatum est n. 84. igitur Concilium tantum loquitur de dilectione DEI supernaturali.

Quod patet etiam ex eo, quod canon. 5. loquitur clare de actionibus supernaturalibus: cùm dicat, liberum arbitrium necessariam gratiam iustificationis, ut possit implere Divina mandata, & horum dictorum affecte, de quibus Dominus non dicat: Sicut me diligili potest facere: Sed Simeone nihil possit facere: quem textum cum S. Augustino omnes explicant de operibus supernaturali: & idem supponit hic canon: quia loquitur de gratia iustificationis; seu que datur in ordine ad iustificationem, tunc ad operajustificationem: & probat illam impotentiam liberum arbitrii ex illo 70aa. 15. v. 5. Sicut me nihil potest facere: qui texus loquitur, non de actionibus naturalibus, sed supernaturalibus.

Ad confirm. dist. ante. diligere DEUM supernaturaliter est donum DEI. conc. ant. diligere tantum naturaliter. subdil. est donum supernaturalis: neg. ant. naturale. om. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conf. Concilium expressè addit eodem canon. vel capitulo 25. quod per peccatum primi hominis ita inclinatum, & atzeum fuerit liberum arbitrium, ut nullus postea, aut diligere DEUM, sicut oportuit, aut credere in DEUM, aut operari propter DEUM, quod bonum est, posse, nisi gratia eum, & misericordia Divina.

P. ant. Mag. theol. Tom. 4.

106. Replicabis. Ex hoc ipso inferitur: quod Araucanicum non loquatur de amore supernaturali; nam dicendo: liberum arbitrium inclinatum, & attenuatum fuisse; ut non possit amplius diligere DEUM, supponit, quod prius DEUM diligere potuerit: aqui prius non potuit sine gratia DEUM diligere supernaturaliter: ergo non loquitur Concilium de dilectione supernaturali. Resp. illas voces: Sicut oportuit, juxta omnes significare actiones conductentes ad supernaturalem finem, sicut illæ, quæ infra eadem canon. posse sunt: Quæ ad salutem pertinent. Et sane legendi illum canonem rotum est innegabile. Concilium loquitur de dilectione; & actibus fidei; ac aliarum virtutum; supernaturalibus.

107. Dices. Cur ergo insinuat, prima hominem, seu Adamum potuisse per liberum arbitrium DEUM diligere? Resp. etiam quan- doque SS. Patres, & præfertur S. Auguſtinum: videri tribuere libero arbitrio primi hominis, adhuc integro, & di loquuntur, fano, & vel libero arbitrio Angelorum, adhuc viatorum (cum quo comparant hominem in statu innocentie adhuc degentem) vires diligendi DEUM, servandi mandata, in modo merendi gratiam, & gloriam. Sic ait S. Augustinus I. de corrept. & gratia. c. 10. DEUM sic ordinans Angelorum, & hominum vitam; in ea prius ostenderet; quid posset eorum liberum arbitrium, diuide quid posset sue gratie beneficium, iustitiae judicium. Dein post narratum quorundam Angelorum lapsum de Ceteris ait: Existi autem per ipsam liberum arbitrium in veritate pateretur, cuncte de suo causa nunquam futuro certissimam scire meruerant.

Potest a Adiano ait: In quo statu recto, ad fine virtutis, si per ipsum liberum arbitrium manere volueris, profecto pue illa mortis, & infelicitatis experimente acciperet illam, merito brysmodi permanentis, beatitudinis plenitudinem, qua & sancti Angeli sunt beat. Inde c. 11. de eodem protoparente ait: Quia noluit permaneere, profecto ejus culpa est, cuius maritum fuisse, si permaneire volueret, sicut fecerunt Angeli sancti, qui cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi, & hujus miserationis debitam mercede recipere meruerunt, tantum scilicet beatitudinis plenitudinem. Quibus placere videatur evinci, S. Augustinus judicabit, liberum arbitrium integrum potuisse actus supereros, & meritorios ipsius gratia, & gloria elicere.

108. Econtra dicere, quod liberum arbitrium sine gratia possit illa efficeri, defendi non potest post dampnatum propositionem Bajanam I. Nec Angeli, nec primi hominis, adhuc integræ redi vocantur gratia. & c. 3. Et boni Angelii, & primo homini, si in statu illo perseveraverint usque ad ultimum vitæ, felicitas effet merces, & non gratia. Sed & S. Augustinus nunquam sensit, actus

holocæ

holocæ

hōcē supernaturales posse sine gratia elici, ut patet ex aliis clarissimis verbis ejūdēm: sic, l. 12. de cīt. DEI c. 9. quārit, an Angeli recens creari habuerint à se ipsi bonam voluntatem, seu amorem, quo statim DEO adhaerentur & postquam dixisset, quid, si habuerint hanc à se, mīdiōes à se ipsi, quam ab illo DEO fāciunt, resolvit, eos illam bonam voluntatem, non à se ipsi habuisse, sed à DEO: *Qui eos cum bona voluntate, id est, cum amore caſo, quo illi adharent, creavit, ſicut in eis, & condens naturam, & largiens gratiam: & paulo pōst inquirens, quare affl̄i hābiunt, alii non: responderet: Aut lapsi minorē accepimus amoris Divini gratiam, quam illi: aut . . . illi non lapsi amplius adjūti fuerunt.*

Quid autem de gratia supra locutus, est clarum, dum ibidem scribit: *Confidēt autem eiſi, quod debita laude creatoris, non ad solos factios homines pertinet: verius etiam de sanctis Angelis posse dici, quod charitas DEI diffusa sit in eis per Spiritum Sanctum, qui dat nos eiis.* Cui consonat addic̄tissimus S. Augustinus discipulus, nēmpe S. Fulgentius l. 2. ad Trajanendum c. 2. vel sub iūtūm aijens: *Non alia gratia stante Angelum à ruina potuit custodire, n̄ s̄ illa, que lapsi hominem post ruinam potuit reparare. Ita est in utroque gratia operata: in hoc, ut surget, in illo, ne caderet.*

Apertius, & clarius de necessitate gratiae, etiam respicit ipsius Adami, loquitur Augustinus l. de corrept. & grat. c. 11. sic scribens: *Istam gratiam non habuit homo primus, qua nunguam vellet esse malum: sed sām habuit, in qua, & per manere vellet, nunguam malum esset, & fine qua etiam cum liberō arbitrio bonus esse non posset; sed eam tamen per liberō arbitriū deferere posset.* Nec ipsius ergo DEUS esse voluit sine sua gratia, quam reliqui in ejus liberō arbitrio: & inferius: *Dederat & adiutorium, fine quo in cabona voluntate non posset permanere si vellet: ut autem vellet, in ejus liberō reliquā arbitrio: & l. 10 finem capitatis ait: Ut autem in eo bono permaneret, egebat adiutorio gratiae, fine quo id omnino non posset.*

109. Ut ergo ista conciliemus, dicendum, Concilia, ac Patres, maximē S. Augustinum, facere dicim, inter liberum arbitrium, fanum, ac integrum, & inter vulneratum, ac fauicum. Per illud intelligitur tale, quale homini, recens creato, a suo conditore concessum est, non tantum debitis naturae perfectionibus, sed etiam donis supernaturabilis, gratia tam habituali, quam actuali, prædictum: per alterum vero intellegitur liberum arbitrium, & donis supernis spoliatum, & naturalibus viribus infirmum. Hanc esse mentem S. Augustinū, probatur ex eo, quod l. de natura & gratia, c. 43. objic̄tient sibi Pelagi, quod DEUS bonus, ac justus fecerit hominem, qui, si vellet, posset peccato carere, ita responeat: *Quis enim eum neicit, fanum, & inculpabilem factum, & liberō arbitrio, atque ad suā vivendum potest libera constitutionem? Sed nunc si vivendum potest libera constitutionem? Sed nunc si vivendum potest libera constitutionem? Sed nunc si vivendum potest libera constitutionem?* Dicitur non Letio: quia gratia, licet nunc sit fortior, non tamen est letior, nam, licet præbeat vires vincendi, non semper afferit jucunditatem vincendi tentationes; sed graviores patimur repugnias, quām fuerint in statu integratissimis, quām tamen etiam, quamvis cum difficultate, vincimus.

111. Ob. 3. S. Augustinus ep. 107. ad Vitem paup. ante medium, ait: *Liberum arbitrium ad diligendū DEUM prius peccati graditatem perdidimus: ergo.* Resp. dist. antec. perdidimus liberum arbitrium fanum, & sufficiens etiam ad actus supernaturales, de quo modo egimus. conc. ant. liberum arbitrium fauicum, adhuc tamen sufficiens ad actus naturales etiam amoris DEI. conc. ant. & neg. conf. S. Augustinus locit, loquitur de libero arbitrio fano, & in ordine ad dilectionem supernaturalem, sive, quae profitat salutem: quod colligitur ex dictis precedentibus numeris, & ex eo, quod scribat ad eum,

Rufus eodem l. c. 51. referens, Pelagium

et, quem vult retrahere ab erroribus Pelagianorum, vel Semipelagianorum: hi autem volebant, posse sine gratia elici actus conduceentes ad salutem.

Nec dicas, eos hereticos non docuisse, posse hominem DEUM diligere supernaturiter super omnia; nam, et si hoc non docuerint explicitè, docuerint implicitè, quatenus voluerunt, eum actum esse moritorum premii superni. Rufus S. Augustinū ibi loqui de dilectione supernaturali, colligitur ex eo: quia loquitur universaliter de actibus fidei, & aliis, quibus p̄e vivimus, quorum saltē aliquos ex virtibus naturae elici posse volebant Pelagiani; sic enim post pauca dicit: *Quapropter ut in DEUM, credamus, & p̄e vivamus, non volentes, neque currentis, sed invenientes est DEI.* Tandem etiam S. Augustinus ibi statim ante verba objecta ait, gratiam ad singulos actus dari: atque non datur ad singulos actus naturales: ergo nec de his loquitur.

112. Ob. 4. S. Augustinus l. 4. contra Julianum, c. 3. in fine ait: *Amor autem DEI, quo pervenitur ad DEUM, non est, nisi à DEO Patre per JESUM Christum cum Spiritu Sancto: per hunc amorem Creatoris bene quāque uitior etiam creaturis: ergo amor DEI naturalis, sive ut Creatoris etiam est ex DEO, seu ex gratia.* Confirm. Idem l. de gratia & lib. arbit. c. 17. ait, etiam quamvis parvam charitatem esse ab eo, qui preparat voluntatem, & eod. l. c. 18. ait: *Si non ex DEO, sed ex hominib⁹ est dilectio DEI, vicerunt Pelagiani: si autem ex DEO, vicimus Pelagianos: ergo.* Resp. neg. conseq. & supponit, quod amor DEI, ut Creatoris vel etiam ut Auctoris natura, necessario sit naturalis; nam supernaturalis actus non defumitur ab obiecto materiali; alias actus virtutum mortaliū, misericordie, temperantie &c. non essent supernaturales: sed defumitur supernaturalis actus, vel ex cognitione prævia supernaturale, qua proponit objectum amandum, vel ex principiis supernaturalibus physice influentibus.

Potest autem DEUS etiam ut Creator, vel Auctor naturæ, proponi per lumen fidei, ut amabilis, & poterit quoque habitus charitatis supernaturalis eum ut talem diligere: ergo. Quare etiam hoc loco S. Augustinus loquitur de dilectione DEI supernaturali, quod ex eo quoque inferitur, quod dicat, per eum perveniri ad DEUM, hoc est, ad beatitudinem, & salutem. Ad confirm. neg. conseq. quia etiam illis locis explicari potest, & debet S. Doctor, de charitate, vel amore supernaturali: & fanē de amore supernaturali lis erat cum Pelagianis, scilicet de amore meritorio, ut patet ex plurimis locis, & etiam ex eo, quod Pelagiani, contra quos S. Doctor disputabat, vellent, viribus naturae elici posse amorem DEI salutarem, seu conducebent ad beatitudinem supernaturalem.

ARTICULUS IX.

Solvuntur reliqua Objectiones.

113. O B. 5. Amor DEI super omnia est ultima dispositio ad justificationem, sive remissionem

peccati: sed hāc est supernaturalis, ut est innegabile. ergo. Confirm. Amor DEI est opus pietatis: atqui nullum opus pietatis potest fieri sine gratia DEI, ut est certum, & probatur à Bellarmino tom. 4. controv. 3. de gratia & libero arbitrio, l. 6. c. 4. ergo. Resp. dist. ma. Amor DEI supernaturalis est talis dispositio, conc. ma. amor naturalis tantum. neg. ma. & conc. min. neg. conf. Justificatio ex Tridentino fess. 6. c. 7. non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, seu infuso gratia sanctificantis: & ad neutrum disponit actus purè naturalis.

Nec intelligent Patres, Concilia, & Doctores, actum hunc naturalem, quando dicunt, actum charitatis esse ultimam dispositionem ad justificationem, vel gratiam. Certè in statu puræ naturæ utique fuisse possibilis actus amoris DEI super omnia; est enim profus innegabile, quod homines tunc potuerint creatorē suum p̄e omnibus aliis amare: & tamen tunc non fuisse dispositio ad justificationem; quia non data fuisse dispositio ad remissionem peccati, quæ in hac providentia non datur absque infusione gratiae. An autem in alia providentia, seu statu puræ naturæ fuisse dispositio ad remissionem puram peccati, planè ignoratur. Ex se non fuisse, cùm homo pro peccato satisfacere non potuerit, nec se posse posse disponere: an autem DEUS amorem talem gratiū tunc acceptaverit, neficitur.

Ad confirm. Resp. similiter dist. ma. amor DEI naturalis est opus pietatis naturalis. conc. ma. opus pietatis supernaturalis. neg. ma. & dist. min. neg. conf. Ex hoc argumento sequetur, quod homo non posset minimū cultu naturali accipere DEUM absque gratia, quod planè videtur incredibile. Unde S. Prosper ad Capitulo Gallorum responsione 8. referens responsum Concilii Africani ait, eos definitivisse, gratiam ..... per actus singulos adjuvare: ita ut sine illa nobilis vita, sicutque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus: per veram autem, fantastique pietatem, meritò intelligitur, non naturalis, sed supernaturalis.

114. Ob. 6. Amor DEI super omnia, effam tantum naturalis, non patitur secum ullum affectum inordinatum, imo includit odium omnium, legi Divinae adversantium: ergo, si potest homo viribus naturæ hunc amorem elicere, poterit etiam totam legem fervare: sed hoc est contra Concilia & SS. Patres: ergo. Confirm. 1. Homo per amorem DEI efficacem debet ita obfirmari in bono, ut, etiamsi occurrant gravissimæ tentationes, eas vellet, aut proponeret superare: atqui talem actum non potest homo naturaliter elicere: ergo, min. prob. non potest homo sine gratia illas tentationes vincere, vel totam legem naturalem fervare: ergo neque potest talem actum, qui involvret propostum omnia vincendi, & servandi, elicere. Confirm. 2. Per amorem DEI homo convertitur ad DEUM: ergo non potest, stante eo amore, esse ab eo averius: ergo non potest esse peccator: ergo juxanas posset viribus naturæ acquirere remissionem peccatorum. Resp. dist. conf. poterit homo servare totam legem quoad unum momentum, con. conf. stan-

stanter & diu. neg. conf. & sic dist. min. subsumpt. neg. ult. conf. vide n. 103.

Ad 1. confirm. Resp. 1. cum Arriaga disp. 39. de grat. sec. 4. § 5. neg. mi. et si enim homo revera id executioni mandare non posse, potest tamen contingere, ut aliquis putet, se ipso posse (et certi infidelis, in quo maxime videatur talis actus dari posse, potest faciliter nefcire, quod nequeat absque gratia totam legem naturae servare: vel tentationem talem superare) adeoque poterit, non obstante ea impossibilitate, talum actum naturalem elicere: quin etiam fideles vel infidelis, potest ea impossibilitate non cogitare, & flant haec inadvertentia, talem actum elicere. ad prob. conc. ant. neg. conf. licet non possit servare legem totam, potest tamen talem actum elicere, ut patet ex dictis.

115. Resp. 2. dist. ma. Homo debet per amorem DEI ita obsecrari positivè. neg. ma. negativè. conc. ma. & dist. sic min. neg. conf. Debet quidem homo taliter amans, hic, & nunc, nullam habere volitionem cedentem talibus temptationibus, vel violanda legis naturae, & sic negativè esse obsecratus: at nec debet positivè, per actualem aliquam tenditatem, temptationibus omnibus resistere, nec totam legem sibi observandam proponere; sapientissime enim potest contingere, ut quis non cogitet de illa difficultate, nec adhuc tentatio aliquius momenti: & in tali casu non debet amor DEI, tantum affective efficax, animum positivè obsecrare contra absentes, vel non incidentes difficultates. Sufficit, si dicto modo negativè se habeat.

Certe etiam attrito supernaturale (qua tam juxta Tridentinum debet omnem voluntatem peccandi exclaudere) non semper ita positivè obsecrat animum contra omnia illicia, & difficultates: imò apud multos peccatores est gratia DEI, quod talia ipsi non incident, effecte imprudens ille confessarius, qui homini, vix è iuto voluptatis agerrimè emerito, multis proponebat obligationem eliciendi propositum non peccandi iterum sua lubricitate, et si deberet propterea lenitissimi ignibus diutissimè comburi. Consultius longè est ab his terroribus abstrahere; quia, dum quis de his non cogitat, sufficit, si in genere nunquam se amplius peccaturum proponat; alias enim, cum mala, explicitè reprehendat, longè fortius moveant, posset pertinaciter absterri. Si igitur actus supernaturalis non debet ita positivè obsecrare animum, minùs id debet actus mere naturalis. Sed quares: si tali incidenter tales tentationes, quid fieret? Resp. tunc, si non possit quis gravissimas temptationes sine gratia DEI vincere, etiam actum amoris DEI super omnia non poterit elicere: verum de hac potentia vincendi temptationes agimus articulo sequenti.

Ad 2. confir. retorq. arg. Etiam per attritionem supernaturale convertitur homo ad DEUM: an per eam delectur peccata? in formam. om. dist. 1. conf. non potest manere aversus actualiter con. conf. aversus habitualiter. neg. primam & omnes reliquias conseq. Dum homo amat DEUM naturaliter, non potest simul habere actum odii, vel alium peccaminorum, adeoque non potest actualiter à DEO esse a-

veritus: at, quia hic actus nondum delet peccata habitualia, prius pataeta, manet homo adhuc habitualiter à DEO aversus, & peccator, non remissionem peccati acquirit.

116. Dices. Si potest homo sine gratia per unum actum servare legem, potest etiam per plures, imò per omnes: ergo potest diu legem totam servare. Confir. Saltē poterit homo servare totam legem naturae, si nulla unquam occurra specialis difficultas: sed nec hoc videtur admittendum: ergo. Resp. neg. conf. nam utique major difficultas est in pluribus actibus collectivè, quam in singulis tantum distributivè sumptis. Ad confirm. neg. ma. quia falem formaliter ex nostra sententia non sequitur; quamvis enim homo possit ad breve tempus servare totam legem naturae, & actum unum cum omni peccato actuali incompossibilem elicere, non sequitur, quod id possit diu. Eadem ma. etiam negari potest ex eo, quod illi actus possit omnino praescindere à proposito formaliter deinceps nunquam peccandi, & tantum esse effectivè, prout explicavimus num. 98. nam voluntas nostra cum tempore mutabilis est, & potest taliter, sicut post actum amoris DEI supernaturalem, ita & magis post naturalem in pejus mutari.

Quod attinet ad minorem in confirmatione positum. Resp. Arriaga de gratia disp. 39. sec. 5. n. 16. posse eam forte negari; eo quod SS. PP. loquantur de ordinario modo vita humana, in qua semper intra longius spatum occurunt difficultates, aut tentationes graves. Et certè ipsi frequenter, vel durato tentationum, in sua natura tantum levium, reddit eas graves, ut infra dicemus num. 122. Si tamen diu, vel per totam vitam nulla prorsus tentatio aliquis momenti occurreret, non videtur tunc ex mente SS. Patrum ex observatio legis impossibilis, sine gratia falem supernaturalem, quamvis hac ipsa specialis præservatio effet specialis gratia, falem ordinis naturalis.

117. Ob. 7. Homo, viribus naturae relatus, nunquam amat objectum infensibile plus, quam se ipsum: ergo neque amat DEUM plus quam se, seu super omnia. Resp. neg. antec. Certe amat quandoque homo infensibilem vehementissime, e. g. plus, quam vitam amat honorem, quamvis hic sensu non percipiat. Quod autem spectat ad DEUM, licet infensibilis sit, non est in eo specialis difficultas, aut repugnatio: imò, cum naturaliter possit cognosci dignissimus amore appetitivè summo, non est, cur voluntas non possit eum ita amare. Ex his collige cum Arriaga citato num. precd. DEUM naturaliter etiam posse amari amore concupiscentia; nam, si potest amari benevolentia, poterit etiam amari amore concupiscentia, qui amor est facilius; cum respiciat DEUM, ut bonus nobis: potest autem homo naturaliter amare DEUM ut bonus sibi, sive tanquam suum benefactorem, à quo sperat adhuc plura beneficia temporalia, sive tanquam suum ultimum finem naturalem, à se possidendum, ratione, qua falem possideri possit in statu pure naturae, de quo in tractatu de Beatis, à num. 34. ut Abraham ab eo, an homo naturali actu possit appetere beatitudinem supernaturalem.

ARTI-

An homo sine gratia possit vincere omnes tentat. & servare totam legem naturae. 117

ARTICULUS X.

An homo sine gratia supernaturale possit vincere omnes tentationes, & servare totam legem naturae.

118. Ut bene docet Arriaga disp. 40. de

gratia sec. 1. subsec. 2. n. 7. Tentatio est proposito aliquo bonitatis, in objecto malo, trahentis ad se; sic enim tentat diabolus, excitando in hominibus cognitionem aliquo delectabilitatis, vel utilitatis in opere malo: sic etiam tentat unus homo alterum malis consilis, proponendo rationes, quibus siad, bonum esse, rem quandam prohibitan facere, vel præceptam omittere. Imò &

ipsi motu carnis rebellis suo modo proponunt

aliquam bonitatem apparentem in sua materia.

Hæc jam tentatio potest esse levis, vel gravis.

Prior, sive levis ex communis est illa, qua parum

hominem vexat, aut parum atrahit, five dein

trahat ad peccatum grave, five ad leve.

Econtra gravis est illa, qua hominem male trahit ad

malum. Potest autem tentatio, tam gravis,

quam levis, esse contra præceptum, tum affirmatum, tum negatum, tum naturale, tum fute

naturale.

Et siquidem sit contra præceptum,

exigens actum supernaturalem, clarum est, eam

non posse vincere absque gratia; cum sine hac elici nequeat actus supernaturalis.

Unde quodifacit tentatio, tam gravis,

tum difficultatem tunc occurrentem; neque conti-

nat, ut ea unquam supereretur.

Unde meritò simplieriter impossibile dicitur; id enim rectè

simpliciter impossibile vocatur, quod propter

hanc difficultatem nunquam fit.

Et hinc in hoc

casu gratia etiam dicenda est simpliciter dare.

Datus tamen etiam in hoc casu libertas aliquo

modo moralis, scilicet in hoc sensu, quod debet

libertas cum advertentia ad malitiam, qua suf-

ficit, ut actus possit imputari ad culpam: sed non

datur libertas moralis in hoc sensu, quod sit morali-

sufficiens, seu quod difficultas sit moraliter

supererabili.

Quod autem SS. Patres, quando aliquid

dicunt, sine gratia impossibile esse, intelligen-

ti sunt de impossibilitate tantum moralis, vide-

tur etiam posse defini ex eo, quod talibus utan-

titur terminis, quibus non omnimodo physica

impossibilitas adfringitur; sed tantum moralis.

Sic S. Hieronymus l. 3. dial. contra Pelagianos. c. 1.

ait: *Hoc & nos dicimus, posse hominem non pec-*

cari, si velit, pro tempore, pro loco, pro imbecil-

itate corpore, quando intentus est animus. &

Intra c. 3. haec magis explicans, sic loquitur: Sed

hoc pro modo, & tempore, & conditione fragilit-

atis humanae.... Ne quid ad breve possum, coges

me, ut possum jugiter. S. Augustinus l. de perfe-

ctione justitiae c. 2. ait: Respondetur, naturale non

esse peccatum, sed natura, præsternit vitiata, unde

falsi sumus natura filii in e., parimque esse ad non

peccandum voluntatis arbitrium, nisi adjuta fan-

etur gratia DEI: ergo voluntatis arbitrium ad

non peccandum non est omnino nullum: adeo-

que, quando alibi S. Augustinus videtur, ad-

struire impossibilitatem non peccandi, non in-

telligendus est de physica, quia non datur, quan-

do voluntas saltē parum potest: sed de mora-

li tantum, quam, licet absolutè possit voluntatis

arbitrium vincere, tamen, quia parum potest,

five non potest sine maxima difficultate,

non

non vincet. Quare hanc in quaestione etiam nos loquimur de impossibilitate mortali, & negamus, homini, etiam gratia destituto, mortaliter impossibile esse, tentationem aliquam levem superare.

121. Probatur Conclusio 1. ex damnatione propositionis 30. Bajana, juncta propositione 29. ad faciendum integrum sensum, quæ dicebatur fures esse, & latrones (quales scilicet Christus intelligi) joan. 10. v. 8.) eos, qui docent, Aut tentationi ulli sine gratia ipsius Christi adjutorio resistere bonitatem posse, sic ut in eam non inducatur, aut ab ea non superaret. Prob. 2. Potest homo absque gratia efficere opus naturaliter tantum honestum, & bonum, ut probatum à n. 84. ergo potest vincere aliquam tentationem, prob. conf. qui liberè operatur honestum, debet habere motiva, pro, & contra; alias non est liber: ergo debet vincere motiva alientia ad honestum, ut patet: atqui illa motiva sunt tentationes, uterum patet exn. 118. ergo. Nec dicas, possit hominem tantum facere opus bonum naturale; & quando nulla adest tentatio; nam rationes n. 84. & seq. allate, certè plus probant, & alias sequeretur, neminem posse liberè bonum operari, sed tantum necessarium: sic autem actus, sine gratia eliciti, quantumunque honesti, non possent mereri nec naturaliter premium: quod admitti non potest.

122. Dico 2. Non potest homo sine gratia vincere omnes tentationes leves, coacervatas, vel nimis diu durantes. ita Arriaga, de gratia disp. 40. sec. 2. n. 15. prob. In primis si tentationes tendant ad peccata venialia, non possunt omnes vinci, neque cum gratia ordinaria, ut docet Tridentinum sif. 6. can. 23. multo igitur minus possunt vinci sine gratia. Si autem tentationes tendant ad grave peccatum, possunt saltē esse tam multa, & tam frequentes, ac tam saepe recurrentes, ut voluntas propter suam instabilitatem in bono (in quo sibi relata diu non perseverat, maximè, si tentatione inclinetur in malum) iis moraliter non possit semper resistere. Unde Arriaga loc. cit. ait, tentationem levem unam posse ratione durationis esse tam importunam, ut moraliter sine gracia vinci non possit. Quid si quis autem vellere dicere, hanc tentationem, vel harum tentationum complexum, esse tentationem gravem, & non amplius levem, faceret quæstionem de voce, de qua nollemitigare.

123. Dico 3. Omnes tentationes graves, collectivæ sumptuæ, non possunt superari sine gratia DEI, ita Bellarm. tom. 4. contr. 3. gen. contr. 1. princ. l. 5. de gratia, & lib. arb. c. 7. Suarez l. 1. de gratia. c. 26. n. 1. Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sec. 3. §. 2. Arriaga disp. 40. de gratia sec. 2. subsec. 2. num. 13. & hoc teste, communis, imò Suarez l. 1. de gratia c. 26. n. 12. censet oppositum saltē temerarium & erroris proximum. Sed statim hic qualiter oriri potest, an hæc gratia debet esse intrinsecè supernaturalis, e. g. supernaturalis illustratio, vel inspiratio Spiritus Sancti: an sufficiat aliquod donum DEI, intrinsecè quidem naturale: attamen, si non indebitum ratione creatæ, saltē indebitum homini: qua in re discrepant auctores.

Rhodes loc. cit. si bene legatur totus con-

texus, fortè videbitur requirere gratiam supernaturalem. Bellarm. loc. cit. s. observandum zde ait quidem, ad vincendam tentationem, ita, ut nullum peccatum admittatur, nec tamen etiam meritum comparetur (de qua victoria utique hic est fermo, non de alia in sensu S. Thomæ, de quo num. 119.) non requiri semper gratiam supernaturalem, sed sufficere auxilium DEI, enim tantum removens occasiones peccandi, vel inhibens vim diaboli, sive alio modo juvans. Attamen, cum dicat, nullam tentationem posse vinci absque gratia, non videtur eodem modo loqui de gravibus, ac levibus, præfertim, cum polteca, conciliaturus auctores inter se, dicat, quosdam loqui de auxilio supernaturali, quando in ordine ad tentationem levem id necessarium negant. Unde, quamvis revera nihil determinet, fors videri potest velle, quod saltē ad gravem tentationem vincendam auxilium supernaturale necessarium sit.

Econtra Arriaga cit. disp. 41. de gratia sec. 2. num. 5. ait, non possit totam legem naturæ servari sine gratia, sive supernaturali sit, sive naturali, specialiter tamen preparata: quod idem, ait, se dixisse de victoria gravis tentationis. Suarez l. de gratia c. 27. num. 24. dicit, ad observationem legis naturalis, seu victoriam omnium tentationum, non meritoriam vitæ æternæ, non requiri ex natura rei gratiam intrinsecè supernaturali; cum hæc obseruantur tantum naturalis sit; nec etiam videri, requiri ex lege DEI, seu Divino decreto; cum de hoc non constet: & hinc sufficeret per se gratiam ordinis naturalis datam modo prænaturali, id est, ultra vires, & exigentiam casuarum naturalium, tunc hominem ad fervandam legem extinxant. Hinc addit num. 24. sibi videri, regulariter observationem illam, vel victorianam fieri per gratias supernaturales, maxime in iustis: vel, cum nec tentationes omnes, nec omnia gratia auxilia contra illas, simul datur, fieri eam vitoriam nunc per auxilia naturalia, nunc per supernaturalia: adeoque hominem, partim his, partim illi adjutum, totam collectionem tentationum vincere. Ego saltē dico, non possit superari graves tentationes, nisi, vel auxilio gratia supernaturalis, quod regulariter videtur dari: vel saltē auxilio doni naturalis specialis, si non datur à DEO supernaturali.

124. Probatur autem conclusio. S. Paulus 1. ad Cor. 10. v. 13. dicit: Fidelis autem DEUS est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis: ergo aliquæ tentationes sunt supra vires humanas, ita, ut illas homines viribus suis vincere nequeant. Cùmque hæc textus universalis sit, non debet restringi ad solas tentationes contra precepta, quæ debent impleri per actus supernaturales, e. g. fidei; sed etiam extendi ad tentationes illas, quæ sunt contra precepta naturalia. Plures alios textus Scripturae vide apud Bellarminum tom. 4. contr. 3. de gratia & lib. arb. l. 5. c. 7. ubi etiam afferit plurimos textus SS. Parum: ex quibus S. Augustinus ep. 106. longe post medium ait: Fateatur Pelagius quando contra tentationes concupiscentiæque illicitas dimicamus, quamvis & illic habeamus propriam voluntatem, non tamen ex illa, sed adjutorio DEI nostram provenire vitoriam. & ep. 94. ad Hil.

Hilarius tanquam errorem Pelagii refert, quod condicat, evanđelis autem futuris, vincendisque peccatis, omnibzque tentationibus virtute superandis, sine ullo deinceps adjutorio gratie DEI, naturali impossibilitate, humanam sufficere voluntatem. Cumque SS. Patres exprefse loquuntur de lege naturali, & negent etiam evitacionem peccati esse possibile, non valent effugia dicentium, exponi eos posse, vel de tentationibus contra legem supernaturalem, vel de victoria meritoria. Synodus quoque Milevitana in epist. ad Innocent. 1. que inter epist. S. Augustini est 92. tanquam errorem Pelagianorum recenseret, quod dicant, esse in nostra potestate, ut non inducamur in tentationem; & scilicet ait eos docere: Illud vero, quod sequitur: ne nos inferas in tentationem: non ita intelligendum, tanquam Divinum adjutoriorum posse debeat, ne in peccatum tentati decidamus, sed hoc in nostra esse possum potest, & ad hoc implendam solam sufficere voluntatem hominis. S. Innocent. 1. ep. ad Concilium Carthaginense que est 91. inter episolas Augustini ait: Cùm pare nos ad resistendum, non liberum arbitrium, sed DEI solam facere possit auxilium. S. Cæstinius 1. in epistola ad Gallos. c. 5. ait: Neminem, etiam baptizatis gratia renovationem, idoneum esse ad superandas diaboli infidias, & ad evincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium DEI perseverantem bone conversationis accepit. Simili habent SS. Cyprianus, Basilius, Chrysoſtomus, Hieronymus, Ambrosius, Grægorius, apud Bellarmin. loc. cit. Ratio autem sumitur ex vehementi inclinatione hominis ad sensibilia bona, & vita, ob natura corruptionem, cui si accedit gravis tentatio, sive vehementes proposito objecti perverbi, & quidem res perita, sanè homini difficultima, & moraliter impossibilis fit resistenter efficax, si non auxilio gratia adjuvet.

125. Dico 4. Non potest homo sine auxilio gratia etiam tantum unam tentationem gravem vincere. Ita Arriaga disp. 40. de gratia sec. 2. subsec. 2. n. 15. & co teste, ferme omnes Theologi, quanquam in explicatione non nihil variant. Probatur autem hac conclusio isdem ferme rationibus, quibus superior; nam SS. Patres communiter loquuntur quodcumque distributione sumptu tentatione, & non tantum de omnibus collectivè sumptu, ut patet insipienti textus. Sic S. Grægorius l. 9. moralium c. 29. ait de homine: Domini sibi causislibet tentatione avara raptatur. S. Chrysoſtomus homil. 24. in 1. ad Corinthios art: Sunt tentationes, quas sufficiere non possumus. Et quanvis sunt illæ? omnes, ut ita dicam; possibilis enim in Divino nutu est: & addit deinde, esse etiam tentationes humanas, altitudens ad illud Apostoli 1. Corinth. 10. v. 13. Tentatio vos non apprehendat, nisi humana: ergo SS. Patres intelliguntur sicut tentationes qualiter gravi, quamvis non de omni levi, ob rationes n. 121. adductas, quas leves aliqui ajunt non esse simpliciter dicendas tentationes.

Ratio autem conclusionis desumitur ex ignorantia intellectus humani, & infirmitate voluntatis, ac concupiscentia, ex quibus originator valde vehemens hominis in bona sensibilia propensiō & ab honestis abstractio: ex qua insert Arriaga disp. 40. de gratia sec. 2. subsec. 2.

n. 15. cum quibusdam recentioribus, posse etiam aliquam tentationem, unico tantum instanti durantem, tamen esse tam gravem, ut moraliter impossibile sit ei resistere: quod probata parisi sic. Potest quis esse ita obfirmatus in bono, ut moraliter ei impossibile sit, in rem turpissimam consentire, statibus præterum cogitationibus bonis, etiū occurribus: cui ergo non possit, a contrario, aliis malis assueto, & penitus habitato, difficillimum, & moraliter impossibile esse, itanibz præterum vehementibus illiciis, etiam tantum uno momento à peccato abstinere: sic e. g. luxurioso, data occasione absque ullo impedimento, & posita forma aliente, maxime, si ponatur, eum ad fornicationem etiam gravibus minis, aut promissis impelli, certe difficillimum, inò moraliter impossibile erit, non peccare. Hoc autem, quamvis in quibusdam casibus verum esse possit, non tamen est in omnibus; nam Suarez l. 1. de gratia c. 25. n. 2. levibus tentationibus accenſet illam, quæ ad momentum tantum, seu brevissimo tempore durat.

126. Dico 5. Non potest homo sine auxilio gratia diu servare totam legem naturæ. Ita S. Thomas. 1. 2. q. 109. a. 4. in corp. Suarez l. de necessitate gratie c. 26. n. 4. ubi citat plurimos alios, & addit, ita sentire omnes modernos: imò n. 12, ait, hoc certum, & indubitatum est. Dico diu; nam Arriaga disp. 41. de gratia sec. 2. n. 4. ait, hominem moraliter posse servare totam legem aliquamdiu, seu brevi tempore: citatque Bellarminum, Sotum, Vegam, Stapletonum, Medinan, Valentianum, Zummel, Suarez, & Tannerum. Et fanè utique possibile est aliquo momento, vel brevi tempore, servari ad hominem legem absque gratia, illo scilicet, momento, vel brevi tempore, quo aliqui efficeret auctum naturalem amoris DEI super omnia, vel auctum auctum naturalem moraliter, bonum, vel superaret levem aliquam tentationem: quæ possibilia esse suprà probavimus.

Probatur jam conclusio. In primis si sermo sit de lege naturali, sicut nunc datur, supposito statu elevationis, in quo obligat saepe ad actus supernaturales, fidei, spei, charitatis &c. certum est, eam non posse observari sine gratia; quia tales actus elici nequeunt, nisi gratia præveniat, & comitetur. Si autem fermo sit de lege naturali, prout tantum obligat ad non peccandum, vel ad eliciendos actus naturales, probatur à Suarez loco, & numero modo citato ac sequentibus, variis Scripturæ textibus, quos licet Arriaga disp. 40. de gratia sec. 2. num. 14. non omnes efficaces existimet, tamen etiam ejus solutiones non sunt efficaces.

Ex pluribus textibus unum affero ex S. Paulo ad Rom. 7. v. 23. Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis mei. Ubi S. Paulus per legem mentis intelligent legem naturalem, cui contraria est concupiscentia, quæ est lex membrorum. Addit: & captivantem in lege peccati, quæ est in membris meis. Lex membrorum, atque lex peccati, est eadem, & hæc captivum tenet, hoc est, quasi capit, dum inducit, & inclinat in peccatum. Dein exclamat: v. 24. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis bujus? hoc est, à corpore morbido,

& peccandi affectibus obnoxio: ac subdit: v.
25. *Gratia DEI per Jesum Christum Dominum nostrum*: quasi diceret, à lege membrorum, seu concupiscentia, aut inclinatione ad mala, & peccata, contra legem naturæ, non posse se liberari, nisi per gratiam.

Dicit quidem Ariaga, ibi tantum esse sermonem de resurrectione, per quam corpus liberatur à suis misericordiis, citatque Cornelium: sed hie expressè ait, à peccandi affectibus: & licet dicat, ab his liberandum corpus in resurrectione, non negat, etiam ab eadem gratia liberandum corpus adhuc in vita. Neque verum est, quod Apostolus ibi agat tantum de resurrectione: inquit potest probari, cum per illud caput de ea agere. Huc referri possunt textus SS. Patrum, & Conciliorum, quibus probatur, non posse vinci sine gratia tentationes omnes, quia nisi omnes vincantur, lex tota servari non posset. Plura videlicet ex Scripturis, & Pатribus apud Suarez loc. cit.

127. Prob. etiam conclusio ratione. Non potest homo moraliter diu vivere, quin occurrant graves tentationes, contra legem naturalem: sed has, inquit nec quilibet ex illis, potest homo sine gratia superare: & quamvis ponatur, quod non adeò graves tentationes ei occurrant, tamen nec mediocre multas, aut plurimas, collectivè sumptas, quia hinc inde occurrent, potest homo solis natura viribus vincere: ergo non potest totam legem servare. Ceterè multa sunt, quia hominem diutius viventem ad malum incitant, e.g. bona sensibilitas, passiones, errores, inconstituta imaginationis, necessitas corporis, varia curæ, pravorum exempla, confusa mala, educatio pessima, institutio perversa &c. quia omnia abique dubio faciunt moraliter impossibilem totius legis naturalis adimplitionem.

128. Dico. Neque sine fide, neque etiam tantum sine gratia habituali, sed fanfaticante, potest homo diu servare totam legem, ut non incidat in novum peccatum grave. Hoc non quidem affero, in eo sensu, quia gratia habitualis, aut fides, immediata concurrent ad servandam legem: sed in hoc sensu, quod Deus homini, fide, aut gratia habituali privato, non det gratias certas, sine quibus tamen non potest diu servari tota lex. Hec conclusio est S. Thomas 1. 2. q. 109. a. 4. § 8. Eandem sententiam Ariaga disp. 4. sec. 5. subsec. 1. num. 19. dicit esse defectio, sive in hac providentia certam, Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sec. 5. q. 3. ait esse communem. Suarez autem 1. 1. de gratia c. 27. n. 18. vocat longè probabiliter. Bellarminus tom. 4. confi. 3. l. 5. de gratia. & lib. arb. c. 5. inquit hanc sententiam sibi veritatem esse. Sunt quidem etiam auctores, qui docent, gratiam habituali non esse necessariam ad servandam legem naturam, quod substantiam tantum, quos citat Suarez 1. 1. de gratia c. 27. n. 7. S. Bonaventura, Richardus, Marsilius, Abulensis: sed longè plures stant pro nostra sententia, iuxta quam infideles non possunt longo tempore esse sine peccato gravi: quia non habent fidem: nec fideles peccatores: quia non habent gratiam sanctificantem, ut ibidem docet Suarez.

129. Probatur prima pars conclusionis, in primis S. Scriptura, SS. Patres, & Concilia, di-

cunt, auxilium, vel gratiam, per quam liberatur à servitute peccati, fundari in fide: ergo infideles non possunt diu servare totam legem. Conseq. est clara antea probatur. S. Paulus ad Rom. 3. ut ostendat necessitatem fidei, afferit, prius omnes gentes, & judæos, suffit sub peccato, seu plenos peccatis; quia de lege sua confessi non potuerunt naturali sapientia, & libertate, vincere concupiscentias: ergo, inquit, fidem esse necessariam ad vitanda peccata contra legem naturæ. Unde eod. c. 3. v. 27. ait: *Tibi est ergo glorification tua: exclusa est per quam legem? factorum? non: sed per legem fidelis.* Quia diceret: quare gloriaris Judæi? an quod justitiam habeas ex lege, sacrificiis, & ceremoniis tuis? non potes ideo gloriaris; quia lex tua, & sacrificia tua, non dant tibi vires, nec opera etiam legi conformia te justificant. Hinc (pergit Apostolus) exclusa est vel adempta tibi gloria: non quidem per legem factorum, seu Mofaciam, quia hanc humilitatem non docuit (ut advertit Emmanuel Sa in bunc locum) sed per legem fidei, per quam cognoscitur nihil posse sine gratia DEI, & quia lex fidei simul confortat gratiam, ut possit, non quidem per tuum solum arbitrium, sed per gratiam DEI, quia datur per fidem: atque adeò possit in Domino gloriari.

Idem S. Paulus ad Galat. 3. v. 22. ait: *Conclusa Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fidei Jesu Christi daretur credentibus.* Hoc est (ut explicat Cornelius) Scriptura declaravit omnes esse peccatores, ut promissio daretur ex fide: per promissionem autem ait Suarez 1. 1. de grat. c. 27. n. 15. non tantum intelligitur perfecta sanctitas, vel beatitudine: sed etiam intelliguntur medietas leui vires ad eam acquirendam.

Idem de infidelibus afferunt SS. Patres, & Concilia, quia, dum dicunt, nos liberari per gratiam, & per hanc concreti victoriam tentationum; eo ipso sat indicant, non credentibus eam victoriam non concedi. Sic Patres Concilii Carthaginensis in sua epistola ad Iuncentium, que est 90. tunc epistola S. Augustini, resurgent tanquam errorum, Pelagianorum, quod nullum relinquant locum gratiae DEI, quia Christi sunt, qua ipsius nostræ voluntatis arbitrio vere sit liberum, dum à carnalium concupiscentiarum dominatione liberatur. Et S. Augustinus de spiritu & litera, c. 13. *Quod operum lex ministrando imperat, hoc fidei lex credendo impetrat.* .... *Lege operum dicit Deus: sic, quod jubet, lege fidei dicitur DEO: da, quod jubes.* Idem S. Doctor in expositione quarundam propositionum epistola ad Rom. c. 19. ait: *Ea ipsa, que non potest impleri per legem, per fidem impleta sunt.*

130. Probatur jam secunda pars conclusionis à quibusdam ex Concilio Milevitano, quod car. 4. ait, gratiam juvare, ut, quod faciemus cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus: loquitur autem de gratia justificante, & seu habituali; nam inferius addit: *Ut edificant charitatem, scientia non possit inservire: quia verba necessaria intelligenda sunt de gratia includentes charitatem, quae est gratia habitualis: & car. 5. addit, per eam gratiam (quam expresse vocat gratiam justificationis) non tantum dari possit fa-*

ctiarius, sed simpliciter; qui anathema dicit affirmanti, eam dari tantum ad facilius posse: ergo ex Concilio saltem infartur, nos si in hac gratia (si non ex natura reis, saltem ex lege DEI) non posse totam legem servare, sive omnia facere; nam, quod nullum actum bonum facere possimus, non vult Concilium; est enim certum, quod peccator non tantum opus naturale, sed etiam supernaturale, scilicet actum fidei, vel spesi, vel alterius virtutis, qui sit meritorius de congruo, possit elicere cum gratia actuali sine gratia habituali. Equidem responderi potest, Concilium loqui de actibus, seu praceptis supernaturis, ut explicavimus n. 105, sed hoc ipsum iam fideles debet absteneri à perseverantia in statu peccati; qui sic latenter pracepta supernaturale, quae sapientia, ordinari non possunt violent.

131. Prob. tamen hæc altera pars conclusionis 2. efficaciis etiam de lege naturali. Concilium Araucanicum II. can. 13. ait: *Arbitrium voluntatis, in primo hominem infirmatum, nisi per gratiam baptismi, non potest reparari;* sed gratia baptismi est gratia sanctificans 3. hac enim tunc infunditur, etiam parvulus, qui alterius gratia capaces non sunt: ergo. Subsumo: atque arbitrium est infirmatum ita, ut non possit totam legem natura servare ex n. 126. & seq. ergo debet per gratiam sanctificantem reparari, ut hanc servare queat. Et hæc est ratio S. Thome 1. 2. q. 109. a. 4. in corp. ubi ait, arbitrium non possit implere mandata sine gratia faciente, hoc est, reparante.

Nec dicas, modo homo semel habuerit gratiam, iam ipsum esse sanatum, quamvis gratiam iterum perdat; cum non simili perdat idem, & spem; nam, quamvis post iterum perditam gratiam non omni priori modo infirmetur liberum arbitrium, tamen valde infirmatur: & ut ait S. Thomas 1. 2. q. 109. a. 4. in corp. homo, qui est in peccato mortali, est aversus à DEO, nec habet cor suum confirmatum in DBO, tanquam ultimo fine: ergo non potest conlanter bene uti creaturis, nec convenienter ordinare suas actiones, ita, ut non sepe cadat, & ad creaturem potius convertatur quam ad DEUM.

132. Prob. 3. Ex Pатribus, qui (ut ait Suarez, in iis evolendis diligentissimum) nobiscum sentiunt, si omnes eorum textus simul fumanter (quamvis forte unus, & alter seorsim, possit alter exponi) Sic S. Gregorius homil. II. in Ezechiel posse medium ait: *Peccatum quippe, quod per penitentiam cithis non deletur, aut peccatum est, aut causa peccati, simul & pena peccati; omnem enim, quod prius committerat, peccatum est: sed scitimus penitenti non tergitur, iusto iudicio omnipotens Deus obligatani peccatis mentem etiam in culpan alteram permittit cadere.* S. Augustinus 1. de spiritu & litera, c. 26. loquens de lege naturali (qua loquitur de decalogio) ait, illud Apostoli ad Rom. 2. v. 13. *Factores legis justificabuntur: non esse ita intelligendum, tanquam per opera, non per gratiam justificantur: . . . sed, inquit, sic intelligendum est: Factores legis justificabuntur, ut sciantur, alter eos non esse factores legis, nisi justificantur: ut non justificant factores accedat, sed, ut factores legis justificatio precedat.*

133. Prob. 4. rationibus, vel saltem con-

R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

hunc

An homo sine gratia possit vincere omnes tentat. Et servare totam legem naturæ. 121

gruentis 1. Experiencia ostendit, neminem enim ex fidelibus diu harere in uno peccato gravi, & contra omnes concupiscentias constanter dirimere, nec in alia peccata labi. 2. Proecho Spiritis Sancti, vi cuius homo custodiatur à peccatis, & juvat, ad vincendas longo tempore omnes malas concupiscentias, et in igne beneficium, quo sunt indigni, etiam fideles, si in peccato perseverent. 3. Abstinere diu à peccatis gravibus exigit sanè eos obfirmatum firmillimo proposito contra omne peccatum: atque non habet, qui diu in statu peccati perseveret, ergo.

ARTICULUS XI.

Solvuntur Objectiones.

134. O B. 1. contra 1. conclusionem, Scriptura & SS. Patres loquuntur universaliter de omnibus temptationibus, quando adstrinxunt necessitatem gratiae: ergo etiam ad vincendas temptationes leves necessaria est gratia. prob. ant. Scriptura tantum simpliciter vocant temptationem, etiam illam, quam vinci sine gratia posse negant, e. g. dicunt: *Et ne nos inducas in temptationem.* Matth. 6. v. 13. SS. Patres dicunt, quilibet temptationes vinci non posse: sic S. Gregorius cit. n. 125. dicit *cuilibet temptationis,* & S. Chrysostomus ibidem cit. dicit, *omnes temptationes.* Relydit, antec. & Scriptura, ac Patres loquuntur de temptationibus gravibus, quæ simpliciter dicuntur temptationes, conc. ant. loquuntur de omnibus etiam levibus. neg. ant. & conseq. Scriptura ad meum SS. Patrum expoundit est, & SS. Patres etiam exponenti sunt, ita, ut non sibi contradicant: ergo non possunt intelligi de quibus levity temptationes; cum alias homo nihil boni naturalis possit libere facere, ut probatum n. 121, quod tamen est contra SS. Patres, & Scripturas n. 85, & seq. adductas.

Unde etiam Bellarminus, tom. 4. contr. 3. l. 5. ipsa quādam ad DEUM. 132. Prob. 3. Ex Pатribus, qui (ut ait Suarez, in iis evolendis diligentissimum) nobiscum sentiunt, si omnes eorum textus simul fumanter (quamvis forte unus, & alter seorsim, possit alter exponi) Sic S. Gregorius homil. II. in Ezechiel posse medium ait: *Peccatum quippe, quod per penitentiam cithis non deletur, aut peccatum est, aut causa peccati, simul & pena peccati; omnem enim, quod prius committerat, peccatum est: sed scitimus penitenti non tergitur, iusto iudicio omnipotens Deus obligatani peccatis mentem etiam in culpan alteram permittit cadere.* S. Augustinus 1. de spiritu & litera, c. 26. loquens de lege naturali (qua loquitur de decalogio) ait, illud Apostoli ad Rom. 2. v. 13. *Factores legis justificabuntur: non esse ita intelligendum, tanquam per opera, non per gratiam justificantur: . . . sed, inquit, sic intelligendum est: Factores legis justificabuntur, ut sciantur, alter eos non esse factores legis, nisi justificantur: ut non justificant factores accedat, sed, ut factores legis justificatio precedat.*

133. Prob. 4. rationibus, vel saltem con-

R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

hunc